

SOSIALHJELP

OVERSIKT

Økonomisk sosialhjelp eller sosialstønning er en midlertidig ytelse du får når du ikke kan forsørge deg selv gjennom jobb, andre inntekter eller egne midler. En midlertidig ytelse vil si penger som du får i en begrenset periode. Det er i hovedsak to vilkår som må være oppfylt for at du skal kunne få økonomisk sosialhjelp: 1) Du må ha lovlig opphold og fast bopel i Norge; 2) du må stå uten mulighet til å skaffe penger til å dekke dine nødvendige behov.

Den loven som saksbehandleren din hos NAV bruker for å vurdere om du har krav på økonomisk sosialhjelp er Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsetaten, også kalt sosialtjenesteloven. I tillegg er det gitt flere forskrifter som utfyller loven, herunder Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge. NAV bruker også et rundskriv når de skal vurdere om du har krav på økonomisk sosialhjelp. Rundskrivet er et dokument som gir utfyllende forklaringer på hva som skal til for at den enkelte skal få økonomisk sosialhjelp.

Denne teksten er ment som veiledning til deg, dersom du ønsker å søke på økonomisk sosialhjelp. I tillegg inneholder teksten informasjon om hva du bør inkludere i en søknad. Kontakt Jussbuss for konkret hjelp i din sak. Vi gjør oppmerksom på at vi ikke hjelper med å skrive søknader og at vi i perioder med høyt sakstrykk må prioritere de klientene som har lavest inntekt og få andre muligheter til å få hjelp.

HVA SIER LOVEN – LOVLIG OPPHOLD OG FAST BOPEL I NORGE

Vilkåret om lovlig opphold og fast bopel i Norge fremgår av Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge §§ 1 og 4 første ledd. Uthevet lovtekst i dette dokumentet er gjort av Jussbuss. Bestemmelsene lyder:

*«§ 1. Personer som har lovlig opphold, men ikke bopel i riket
Personer som ikke er norske statsborgere og som ikke har **bopel i riket**, har ikke krav på individuelle tjenester etter loven, med unntak av opplysning, råd og veiledning.»*

*«§ 4. Personer som ikke har lovlig opphold i riket
Personer som ikke har **lovlig opphold** i riket har ikke krav på individuelle tjenester etter loven, med unntak av opplysning, råd og veiledning.»*

HVA BETYR DET SOM STÅR I LOVEN – NÆRMERE OM LOVLIG OPPHOLD OG FAST BOPEL I NORGE

Du må ha lovlig opphold i Norge og oppholdet må være ment å være av en viss varighet

Dersom du ikke er norsk statsborger eller har fast bopel, har du ikke krav på pengestøtte etter loven, med unntak av opplysning, råd og veiledning. Det betyr at du ikke kan få utbetalt en støtte fra NAV, men at du kan få informasjon. Ofte kan man misforstå uttrykket «fast bopel» med at man må ha fast bolig i Norge. Dette er ikke tilfellet etter sosialtjenesteloven. Med «fast bopel» menes at du er lovlig i Norge og at du har et opphold som er ment å være av en viss varighet. Det er altså tilknytningen din til Norge som er relevant. Dersom du har lovlig opphold i riket, må du i en søknad til NAV forklare hvorfor din tilknytning til Norge er ment å være av en viss varighet.

Dersom du har fått avslag på søknaden din om sosialhjelp begrunnet i at du ikke har tilstrekkelig tilknytning til Norge, og ønsker å klage på dette, bør du legge ved all dokumentasjon som viser din tilknytning til Norge. Dette kan for eksempel være: 1) at du er folkeregistrert; 2) at du betaler skatt; 3) at du har ektefelle og barn i Norge; 4) at du er

medlem av folketrygden; 5) at du har et sted å bo; 6) at du har arbeid i Norge. Det er ingen begrensninger for hva slags dokumenter du kan vise til for å bevise at du har tilknytning til Norge. I tillegg bør du i en klage forklare hvorfor du oppholder i Norge, hvor lenge du har vært i Norge og hvor lenge du ønsker å være i Norge.

HVA SIER LOVEN – DU MÅ STÅ UTEN NOK PENGER TIL Å DEKKE DINE NØDVENDIGE BEHOV

Når saksbehandleren din i NAV skal vurdere om du har krav på økonomisk sosialhjelp vil hen først vurdere om du har krav på økonomisk sosialhjelp etter sosialtjenesteloven § 18. Hvis saksbehandleren din avslår søknaden din etter § 18, skal hen vurdere søknaden din etter § 19. Dersom NAV ikke har vurdert begge bestemmelse, kan du kreve at dette blir gjort. Bestemmelsene lyder:

Sosialtjenesteloven § 18

«§ 18. Stønad til livsopphold

De som **ikke kan sørge for sitt livsopphold** gjennom **arbeid** eller ved å **gjøre gjeldende økonomiske rettigheter**, har krav på økonomisk stønad.

Stønaden bør ta sikte på å gjøre vedkommende selvhjulpen.

Ved vurdering av søknad om stønad til familier skal det ikke tas hensyn til barns inntekt av arbeid i fritid og skoleferier.

*Departementet kan gi **veiledende retningslinjer om stønadsnivået.**»*

Sosialtjenesteloven § 19

«§ 19. Stønad i særlige tilfeller

Kommunen kan i **særlige tilfeller**, selv om vilkårene i § 18 ikke er tilstede, yte økonomisk hjelp til personer som trenger det for å kunne **overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon.**»

HVA BETYR DET SOM STÅR I LOVEN – NÆRMERE OM SOSIALTJENESTELOVEN §§ 18 OG 19

Sosialtjenesteloven § 18

Bestemmelsen sier at du kan motta økonomisk sosialhjelp når du ikke har nok midler til å dekke dine nødvendige behov. Med midler menes det penger og gjenstander som har en økonomisk verdi. NAV kan for eksempel kreve at du selger bilen din slik at du får penger til å dekke dine nødvendige behov. Dette gjelder imidlertid ikke ubetinget. Dersom du kan vise til at du er helt avhengig av bilen, for eksempel på grunn av helsemessige forhold eller barn, vil du imidlertid også kunne få dekket bilutgifter.

Sosialhjelp er derfor en *subsidiær* ytelse. Dette betyr at du må ha forsøkt alle andre måter å forsørge deg selv på før du kan få innvilget støtte. Dersom du mottar dagpenger, sykepenger, arbeidsavklaringspenger, uføretrygd eller andre ytelser fra NAV, kan NAV kreve at du bruker opp disse før du får godkjent økonomisk sosialhjelp. Du kan også få avslag på søknad om sosialhjelp dersom ektefellen din har midler til å forsørge deg.

Målet med økonomisk sosialhjelp er at du skal bli selvhjulpen. Pengene du får fra NAV skal hjelpe deg ut av den vanskelige situasjonen du står i. Utgangspunktet er derfor at du bare får økonomisk sosialhjelp i den perioden NAV mener at du trenger det.

Når NAV ser at du ikke har midler til å dekke dine nødvendige behov, skal NAV vurdere hvilke utgifter du kan kreve dekket. Det avgjørende vil være om utgiftene faller inn under livsoppholdsbegrepet i sosialtjenesteloven § 18. Som nevnt over gir rundskrivet ytterligere informasjon. Der står det at det som helt klart inngår i livsoppholdsbegrepet er penger til mat, klær, bolig og oppvarming. I tillegg tas det hensyn til andre sider ved dagliglivet, som fritid og sosiale

behov. NAV kan også i enkelte tilfeller godkjenne en søknad om økonomisk sosialhjelp til ting som ligger utenfor livsoppholdsbegrepet, som for eksempel til blant annet tannbehandling, flytting av innbo og offentlig transport.

Nøyaktig hvor mye penger du får, fastsettes av NAV etter en konkret vurdering. Ved denne vurderingen vil NAV som oftest ta utgangspunkt i statens veiledende satser for sosialhjelp. Per 2020 var disse satsene på kr. 6.250 for enslige og kr. 10.450 for ektepar og samboere i måneden. Det gis tillegg per barn i husstanden. Satsene omfatter utgifter til helt grunnleggende behov, som mat, klær, kommunikasjon, husholdningsartikler og hygiene med mer. Utgifter til bolig, strøm og andre boutgifter er ikke inkludert i disse satsene. Dette er fordi dette er utgifter som varierer mye fra person til person og fra sted til sted. Dette innebærer at du kan ha krav på å få dekket dine boutgifter av NAV gjennom sosialhjelp i tillegg til de beløp som følger av de veiledende satsene.

NAV er ikke bundet av de veiledende satsene, og kan etter en konkret vurdering komme til at du har krav på mindre støtte enn det som følger av retningslinjene. Du har imidlertid krav på en forsvarlig levestandard. Dette innebærer at du har krav på en viss minstestytelse.

I rundskrivet står det at hva som er forsvarlig livsopphold vil variere ut ifra personlige forhold, som familiesituasjon, husstandens størrelse, bosted, bosituasjon, alder og helse. I tillegg sier rundskrivet at dersom du har barn, så vil det også ha noe å si for vurderingen av om du har krav på økonomisk sosialhjelp. Dette viser igjen at når NAV skal vurdere en søknad fra deg om økonomisk sosialhjelp vil de gjøre en konkret vurdering med utgangspunkt i din livssituasjon. Vurderingen er derfor individuell.

Det er viktig at du i en søknad til NAV dokumenterer godt at du ikke har økonomiske midler tilgjengelig for å opprettholde et forsvarlig livsopphold. Uten dokumentasjon vil det være vanskelig for NAV å godkjenne en søknad om sosialhjelp. Med dokumentasjon menes det blant annet kontoutskrifter, regninger, husleiekontrakter, arbeidskontrakt og lignende. Hva som er relevant dokumentasjon kan variere fra situasjon til situasjon. NAV har en generell veiledningsplikt og er pliktig til å svare deg på hva slags dokumentasjon som trengs i din sak. Dersom du har barn, vil det være relevant i en søknad å henvise til deres behov og understreke at barnets beste ofte vil være et argument som vil kunne ha stor betydning for hvorfor du bør få utbetalt økonomisk sosialhjelp.

Sosialtjenesteloven § 19

Det følger av bestemmelsen at NAV må vurdere om du likevel har krav på sosialhjelp selv om du ikke oppfyller vilkårene etter § 18. Dette er en snever unntaksbestemmelse som kun vil komme til anvendelse i «særlige tilfeller». Det vil derfor ofte være vanskelig å vinne en sak etter § 19 dersom NAV har avslått din søknad etter § 18.

Det står i rundskrivet at NAV kan godkjenne en søknad etter § 19 dersom det er åpenbart urimelig at du ikke får hjelp. At det må være åpenbart urimelig viser igjen at det skal mye til for at du skal kunne ha krav på sosialhjelp når du ikke oppfyller vilkårene for dette etter § 18. Her skal NAV se på om du er i en så vanskelig situasjon at du ikke kommer videre uten å motta økonomisk sosialhjelp. Det er særlig to tilfeller hvor NAV innvilger støtte etter unntaksbestemmelsen i § 19:

1) Når det er åpenbart urimelig å ikke dekke en utgift

Økonomisk sosialhjelp kan gis dersom det ut fra din helhetlige livssituasjon og behovet for det, ville vært åpenbart urimelig av NAV å avslå søknaden din. Det vil typisk være tale om utgifter til ulike kurs, spesielle fritidsaktiviteter, alternative behandlingsformer, ferie, førerkort, dekning av gjeld, mv.

2) Når det vil utgjøre en stor belastning for deg å benytte deg av andre muligheter til selvforsørgelse

Hvis ikke alle inntektsmuligheter har blitt benyttet, kan sosialhjelp gis fordi situasjonen og hjelpebehovet ditt er slik at å kreve at du bruker andre penger vil «utgjøre en stor belastning» for deg. NAV skal her se på om du vil oppleve negative konsekvenser av å ikke få økonomisk sosialhjelp. Det må altså være åpenbart urimelig å kreve at du benytter deg av andre inntektsmuligheter til selvforsørgelse. Dette vil for eksempel kunne være tilfellet dersom hjelpebehovet ditt antas for å være kortvarig. Er du for eksempel permittert fra jobben, og du av en eller annen grunn ikke har rett på

dagpenger, kan det virke urimelig å kreve at du selger alle eiendeler av verdi, dersom du om kort tid vil være tilbake i arbeid.

Dersom du ikke får dekning for dine behov etter § 18, må du forklare hvorfor det vil være åpenbart urimelig at du ikke skal få noe økonomisk støtte i det hele tatt. For at NAV skal kunne ta stilling til om hvorvidt du har krav på økonomisk sosialhjelp etter § 19 er det viktig at du legger fram tilstrekkelig med dokumentasjon.

NØDHJELP

Dersom du er i en nødssituasjon, kan du søke om nødhjelp hos NAV. En nødssituasjon kjennetegnes ved at du står kortvarig uten mulighet til å dekke dine helt nødvendige behov. Selv om du ikke har fast bopel i Norge, har du likevel krav på nødhjelp dersom du er i en nødssituasjon. Nødhjelpen begrenses til utgifter til det helt nødvendige, slik som mat, nødvendige artikler til personlige bruk, nødvendige reiseutgifter og til regninger som må betales for å hindre stans av nødvendige tjenester som strøm eller lignende. Hjelpen skal dekke de nødvendige utgiftene i en kort periode, kun noen få dager, for eksempel mens du venter på å få utbetalt annen trygd eller støtte.

NAV kan ikke avvise deg dersom du er i en nødssituasjon. I tillegg til dette, kan ikke NAV nekte deg nødhjelp ved å henvise til hvorfor nødssituasjonen har oppstått da dette er uten betydning. NAV kan heller ikke avslå din søknad med den begrunnelse at du kan henvende deg til familie, venner, veldedighetstilbud eller lignende.

Det er viktig at du overfor NAV dokumenterer tilstrekkelig at du er i en kortvarig nødssituasjon og trenger penger til det helt nødvendige. Det vil være smart å legge ved en kontoutskrift som viser at du ikke har tilstrekkelig med penger på konto, og knytte det opp mot at du er i en kortvarig nødssituasjon. Dersom du har barn, er det viktig at du skriver dette i søknaden.

SØKNADSPROSESSEN

Dette heftet kan du bruke som hjelp når du skriver en søknad eller klage om sosialhjelp.

Du kan spørre NAV om hjelp til å søke og klage. De har **veiledningsplikt**. Dette betyr at de har en plikt til å hjelpe deg med spørsmål du har, fortelle hvilke ytelser du kan ha krav på og hva som ligger i de ulike vilkårene for å ha krav på en ytelse. De skal også bistå ved søknadsprosessen. Denne hjelpen er gratis.

Dersom dette dokumentet ikke er nok, og du ikke får hjelp av NAV, kan du kontakte Jussbuss for hjelp. **Vi hjelper ikke med å søke om sosialhjelp**, men vi kan se på vedtaket dersom du får avslag, eller en innvilgelse du ikke er fornøyd med.

Som søker har du **opplysningsplikt**. Dette betyr at du må gi riktige opplysninger og melde ifra dersom din livssituasjon endrer seg. Denne plikten er streng. Hvis NAV finner ut at du ikke har gitt riktige opplysninger, kan du få et tilbakebetalingskrav. Du risikerer strafferettslige konsekvenser, og i verste fall fengsel, hvis det er snakk om store summer og du har gjort det med vilje. Det er derfor veldig viktig at du leser vedtakene fra NAV nøye, slik at du vet hva slags informasjon NAV trenger og når du skal melde ifra om endringer i livssituasjonen.

HVA KAN DU GJØRE HVIS DU FÅR AVSLAG ELLER IKKE FÅR INNVILGET DET DU HADDE HÅPET PÅ?

Et vedtak skal være skriftlig. Det er ikke tilstrekkelig at NAV sier at du ikke har noe krav muntlig, for eksempel over telefon. Dersom dette skjer kan du alltid kreve dette skriftlig. Dette er viktig fordi vedtaket må være skriftlig for at du skal kunne klage. Dersom du er misfornøyd med NAVs vedtak kan du kontakte Jussbuss for veiledning. Vi vil da vurdere om din sak skal utredes eller ikke. Hvis vi utreder vil du få argumenter som du kan bruke i en eventuell klage. **Som hovedregel gir vi kun muntlig tilbakemelding slik at du må skrive klagen selv.**

Klagefristen er i utgangspunktet tre uker etter at du mottok svar. Dersom du ønsker at vi skal lese vedtaket og gi veiledning i forbindelse med en eventuell klage, bør du ta kontakt med oss så fort som mulig etter at du mottok vedtaket. Hvis du trenger lengre tid på å skrive en klage, kan du levere en **fristavbrytende klage**. Dette er en klage som vil avbryte klagefristen, slik at du får mer tid til å ettersende en mer utfyllende begrunnelse. Sammen med dette dokumentet finner du en slik fristavbrytende klage. Denne kan du fylle ut og levere til NAV dersom du får et avslag.

Hvis Jussbuss skal kunne veilede deg eller hjelpe deg med å klage, trenger vi å se avslaget. Dette kan du ta en kopi av og sende oss i posten eller laste opp gjennom våre nettsider. Adresse og nettadresse står nederst på dette dokumentet.

FRISTAVBRYTENDE KLAGE

Undertegnede _____

Personnummer _____

ønsker ved dette brevet å påklage vedtaket den ____ / ____ / ____

angående _____

Nærmere begrunnelse vil ettersendes.

(Sted, dato og underskrift)